THAILAND 2035

STRATEGIC FORESIGHT

“สังคมสูงวัย” ไม่ใช่เรื่องของผู้สูงอายุเท่านั้น

โครงการการสร้างฉากทัศน์และการพัฒนาข้อเสนอนโยบาย เพื่อรองรับสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของประเทศไทย: การรับมือและปรับตัวจากการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างประชากร

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2569 ณ ห้องประชุมแซฟไฟร์ 108-109
ชั้น 1 ศูนย์การประชุมและนิทรรศการอิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super-aged Society)

แนวโน้มประชากรสูงอายุ

ค.ศ. 2035 ประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด

การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่องและอายุขัยเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

มีความซับซ้อนและกว้างขวาง ครอบคลุมหลายมิติทั้งต่อวิถีชีวิตรายบุคคลและนโยบายสาธารณะระดับชาติ

ความท้าทายระดับมหภาค

การขาดแคลนแรงงาน

จำนวนแรงงานลดลง

ภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข

งบประมาณรักษาพยาบาลสูงขึ้น

โครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนไป

ครอบครัวเดี่ยว/คนเดียว

ความกดดันต่อระบบงบประมาณและบำนาญของประเทศ

ภาระการคลังเพิ่มขึ้น

การสร้างฉากทัศน์และการพัฒนาข้อเสนอนโยบาย เพื่อรองรับสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของประเทศไทย

การรับมือและปรับตัวจากการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างประชากร

หน่วยงานความร่วมมือ

- **สอวช.** สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ
- **สวรส.** สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- **สช.** สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เป้าหมายของโครงการ

- รองรับสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของประเทศไทย
- เตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
- สนับสนุนการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทประเทศ

กระบวนการดำเนินงาน

1. **ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน**
2. **ใช้แนวทาง Strategic Foresight** (การคาดการณ์อนาคตเชิงยุทธศาสตร์)
3. **สร้างฉากทัศน์อนาคตที่หลากหลาย**
4. **พัฒนาข้อเสนอนโยบายอย่างเป็นระบบ**

ผลที่คาดหวัง

- มองเห็นความเป็นไปได้ของอนาคตได้ชัดเจนขึ้น
- เข้าใจผลกระทบจากการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างประชากร
- ออกแบบนโยบายและมาตรการรองรับได้อย่างเหมาะสม

Strategic Foresight ช่วยให้ประเทศไทยเตรียมพร้อมต่อสังคมสูงวัยได้อย่างรอบด้านและเป็นระบบ

ประเด็นหลัก: การสูงวัยระดับสุดยอดเป็นการเปลี่ยนผ่านของทั้งระบบ

01

โครงสร้างประชากร

ครอบครัวเล็กลง ภาระพึ่งพิงและรูปแบบการอยู่ร่วมกันเปลี่ยนไป

02

โครงสร้างเศรษฐกิจ

แรงงาน ทักษะ รายได้หลังเกษียณ และความมั่นคงทางการคลังเชื่อมโยงกัน

03

โครงสร้างบริการ

ระบบสุขภาพ การดูแลระยะยาว สภาพแวดล้อม และบริการสาธารณะต้องออกแบบใหม่

สารสำคัญ: ความเสี่ยงไม่ได้อยู่ที่ “คนแก่เพิ่ม” เพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ “ระบบปรับตัวทันหรือไม่” และ “อย่างไร”

การดำเนินงานโครงการ

ระยะที่ 1
จัดทำกลุ่มสัญญาณ

- สแกนสัญญาณ
- กลั่นกรองด้วย STEEP Framework
- ได้ 35 สัญญาณ จัดเป็น 9 กลุ่มสัญญาณ

ระยะที่ 2
วิเคราะห์สัญญาณ

วิเคราะห์เจาะลึกสะท้อนบริบทประชากรไทยในแต่ละกลุ่มวัย 10 ปีข้างหน้า

- วัยเรียน
- วัยทำงาน
- วัยเกษียณ

ระยะที่ 3
สร้างฉากทัศน์อนาคต

- สร้างฉากทัศน์อนาคตและจัดลำดับทางเลือกฉากทัศน์
- ระบุรายละเอียดสัญญาณ ความเชื่อมโยง มิติการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบเชิงระบบ

ระยะที่ 4
นโยบาย & Roadmap

- จัดทำข้อเสนอนโยบาย
- จัดทำแผนที่นำทาง กำหนดหมุดหมายสำคัญในระยะสั้น กลาง และยาว

ระยะที่ 1 จัดทำกลุ่มสัญญาณ ตัวอย่างสัญญาณ

Horizon scanning → จัดกลุ่มสัญญาณ → ประเมินผลกระทบและความไม่แน่นอน

1 : รากฐานประชากรและสังคม

- ความเหลื่อมล้ำของเมือง–ชนบท ในเชิงพื้นที่และมิติประชากร
- นโยบายด้านผู้อพยพและแรงงานข้ามแดนที่ยืดหยุ่นและสมดุล

2 : ระบบสุขภาพและการดูแล

- วิกฤตระบบสุขภาพและความเสี่ยงล่มสลาย
- วิกฤตสุขภาพจิตของสังคม

3 : วิทยาศาสตร์ชีวการแพทย์และการยืดอายุ

- การยืดอายุขั้นสุด
- เครื่องตรวจวินิจฉัยพกพาอัจฉริยะ

4 : เทคโนโลยีการดูแลและระบบช่วยเหลือ

- การขยายตัวของบริการสุขภาพดิจิทัลและ AI ด้านการแพทย์
- หุ่นยนต์และระบบดูแลอัตโนมัติเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ

5 : การเปลี่ยนแปลงดิจิทัลและกำลังแรงงาน

- ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์
- รูปแบบและการเสื่อมค่าของวุฒิการศึกษา

6 : เศรษฐกิจ การเงิน และแรงงาน

- ภาวะขาดแคลนแรงงานและวิกฤตกำลังคน
- วิกฤตบำนาญและรายได้หลังเกษียณ สู่ระบบรายได้พื้นฐานถ้วนหน้า

7 : การกำกับดูแล นโยบาย และสถาบัน

- เสถียรภาพรัฐบาลและความต่อเนื่องเชิงนโยบาย
- สิทธิและการคุ้มครองทางกฎหมายของผู้สูงอายุ

8 : ภูมิรัฐศาสตร์และระเบียบโลก

- ความตึงเครียดสหรัฐ–จีน ในไต้หวัน
- การแตกแยกเชิงภูมิรัฐศาสตร์เศรษฐกิจและการแยกขั้วเทคโนโลยี

9 : สิ่งแวดล้อม พลังงาน และภูมิอากาศ

- การย้ายถิ่นจากวิกฤติภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม
- ความผันผวนของราคาพลังงานกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

ระยะที่ 1 จัดทำกลุ่มสัญญาณ การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

ภาพกิจกรรม | 27 พ.ค. 2569

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

จาก 35 สัญญาณ มีการเพิ่มเติมสัญญาณที่สำคัญ จำนวน 4 สัญญาณ รวมเป็น **39 สัญญาณ**

เกณฑ์การประเมินสัญญาณ 39 สัญญาณ

- ความไม่แน่นอน (Uncertainty): ให้คะแนนระดับ 1 (น้อยที่สุด) ถึง 5 (มากที่สุด)
- ผลกระทบ 4 มิติ (เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และ สภาพแวดล้อม) คะแนนแต่ละมิติระดับ 1 (น้อยที่สุด) ถึง 5 (มากที่สุด)

สัญญาณที่ควรให้ความสำคัญเป็นสัญญาณที่ "Uncertainty สูง Impact สูง" ซึ่งเป็นสถานการณ์หรือปัจจัยเสี่ยงที่มีความไม่แน่นอนสูงมาก (คาดเดาได้ยากว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ เกิดเมื่อใด หรือมาในรูปแบบใด) และเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประเทศ องค์กร โครงการ หรือนโยบาย จำนวน 6 สัญญาณ ได้แก่

1 สัญญาณการฟื้นตัวของพลังงานนิวเคลียร์
2 สัญญาณนโยบายด้านผู้อพยพและแรงงานข้ามแดนที่ยืดหยุ่นและสมดุล
3 สัญญาณพันธมิตรความมั่นคงด้านภูมิอากาศและทรัพยากรธรรมชาติ
4 สัญญาณการถดถอยของประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล และการเข้ามาของ AI ในการปกครอง
5 สัญญาณ Brain-computer Interface และการขยายศักยภาพการรับรู้
6 สัญญาณระบบจัดอันดับสังคมและการสอดส่องด้วยอัลกอริทึม

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 นำข้อมูล ข้อเสนอแนะ และสัญญาณต่างๆ ที่ได้มาวิเคราะห์หาสัญญาณเพิ่มเติมจาก 35 สัญญาณตั้งต้น เป็น **46 สัญญาณ**

ระยะที่ 2 วิเคราะห์สัญญาณ การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2-4

มองอนาคตปี 2578 ผ่านสัญญาณการเปลี่ยนแปลง 3 กลุ่มวัย

กลุ่มเป้าหมายคือประชากรไทยทุกช่วงวัย เพื่อสะท้อนว่าการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างประชากรส่งผลต่อประชาชนแต่ละช่วงวัย แตกต่างกันอย่างไร เชื่อมโยงส่งผ่านผลกระทบอย่างไร ทั้ง วัยเรียน วัยทำงาน วัยเกษียณ

ตัวอย่าง: สัญญาณที่มีการประเมินร่วมกันทั้ง 3 กลุ่มวัย

6 ผลกระทบที่เชื่อมโยงและส่งต่อกันตลอดช่วงชีวิต

สรุปการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด

เชื่อมโยงและส่งต่อ
ผลกระทบไม่ได้แยกจากกัน แต่เชื่อมโยงสะสม และส่งต่อระหว่างรุ่น

วัยเรียน: ทุนมนุษย์
ความสามารถในการพัฒนาทุนมนุษย์

วัยทำงาน: ความมั่นคง
ศักยภาพการดูแลครอบครัวและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

วัยเกษียณ: คุณภาพชีวิต
การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีส่วนร่วมทางสังคม

สัมพันธ์กับระบบ
เชื่อมโยงใกล้ชิดกับ เศรษฐกิจ, สังคม, สุขภาพ, เทคโนโลยี และนโยบาย